

Vallapäevad said jälle peetud

TÄNA LEHES:

Juhtkiri lk 2
Väärikas autasu lk 2
Sõprusvallast käisid külalised lk 3
Koolitoetustest lk 3
Detailplaneeringud lk 3
Töökorraldusest Tõstamaa tervisekeskuses lk 4-5
Selgusid kaunimad kodud lk 5
Vallal olid pidupäevad lk 6-7
Vana pilt jutustab lk 8-9
Manilaiul õpiti pillimängu lk 10
Ihust ja hingest lk 10
Rannamängud Valgerannas lk 11

Kavaru külas Pihelgal peeti kuldpulmi

Helmi (77) ja Eeri Rahumäe (72) tulevad külalistele värvale vastu. Teed Pihelgale juhatab Kavaru külavanem Elsa, äsja peeti siin peres kuldpulmi ja nõnda on temalgi suur aedviljakorv kingiks kaasa võetud.

Külalistele katab perenaine kiiresti laua ja toob oma keedetud süldigi lagedale. Eeri räägib, et kord töötas ta kontori katusel ja piilus aknast kena arveametnikust tüdrukut Helmit, siis oli kolm aastat sõjaväes ja kirjutas sealt tüdrukule iga kahe päeva tagant. Peale sõjaväge 27. juulil 1957. aastal tehti pulmad. Eeri sõnul on nad küll sõnasõdu pidanud, aga tänu teineteise mõistmisele on kooselu kenasti püsinud. Tütred Sirje ja Anne on tublideks inimesteks kasvatatud.

Eeri unistuseks oli oma kodu rajamine ja sellega sai ta hakkama, kuigi 9. jaanuari torm kimbutas peret kõvasti ning jälle tuli ehitada ja remontida. Lilli on mees kaasale alati kinkinud ja nüüdki korjab tihti põllult naisele silmarõõmuks lillekimbu. Mees ütleb, et naist on ta kätel kandnud, aga tähti pole veel jõudnud alla tuua.

Tõstamaa Tuuled

Helmi ja Eeri istumas oma koduõuel.

JUHTKIRI

▣ Ühel päeval sõitis mu hea tuttav jalgrattaga kodu poole. Mööda sõitis kamp rullnokki, kes virutasid süüdimatult tühja mahlapaki autoaknast välja. Ega tuttav neidis olnuda ka suhkrust ja maasikavahust, korjas paki üles ja silmas, et poisid keerasid läheduses asuvasse bensiinijaama.

Võidurõõmsalt väntas tütarlaps autole järgi ja parkis oma ratta otse autonina ette, vabandas viisakalt ja uudistas, et ega juhuslikult mahlapakk noormeeste autost kaduma läinud.

Tüübid hakkasid esiotsa vastu vaidlema, aga tunnistasid siiski paki omaks.

Sama lugu juhtus Pärnus, kus julge tüdruk viisakalt põhjanaabrist turisti poole pöördus ja pakkus talle tagasi mahapoetatud longeropurki. Kahjuks ei saanud mees mitte mõhkugi aru ja jättis purgi uuesti lähima pargipingi peale vedelema. Otse loomulikult oli tegelaste silmis tõeline hämming, üllatus ja viimaks ka häbi.

Sõbrad, kodanikujulgus on selle nimi, aga üldiselt oleme me ju laisad, loobime oma sodi vasakule ja paremale, eriti kui keegi ei näe. Ja kuidas sa sekkud teiste prügijäätide tegemistesse, kui oma südametunnistus must on. Selline sulgunud ring.

Agas uskuge, iga hetk võib teile, kallid lagastajad, malbe tütarlaps õlale koputada ja paluda oma konike või mahlapakk üles korjata, no ja kas on veidi häbi....

Ülle Tamm

Väärrikas autasu anti Tiiale

10. augustil anti Kurgja Talumuseumis Tiia Schärile C. R. Jakobsoni preemia. Selle autasuga tunnustatakse igal suvel C. R. Jakobsoni sünnipäeva paiku (14. juuli) Pärnumaa aasta populaarsemat põllumeest ja samuti ühte silmapaistvat kultuuritegelast.

Just aasta populaarsema kultuuritegelase tiitli pälviski Tiia Schär. Tiia elab ja töötab Tõstamaal alates 1968. aastast ning on kõigile tõstamaalastele teatud-tuntud inimene. Seega pole vajadust ümber jutustada naise elulugu, küll aga on siinkohal sobiv meelde tuletada tema tegemisi muusikaõpetajana Tõstamaal.

1968. aastal asus Tiia tööle vastavatud Tõstamaa lasteaiada muusikaõpetajaks-kasvatajaks. Lasteaed jäi talle töökohtaks ligi 30 aastaks.

Kunagised laululapsed on ammu ise lapsevanemad ja neil on kindlasti oma lastele jutustada toredatest muusikaüritustest lasteaias – igaaastased lauluvõistlused, teletelesinemed (Entel-Tentel), lõbusnukrad koolisaatmise kontserdid, lugematu hulk näidendeid muusika- ja tantsunumbritega, võimlemiskavade jne. Asjaosalistel on põhjust meenutada Tiia inimesena, kes saatis neid julgustava käepigistusega esimesele esinemisele laval.

1991. aastal asus ta lühiajaliselt tööle Tõstamaa Keskkooli algklasside õpetajana. Ka uuel töökojal ei leppinud Tiia ainult õpetamisega, ikka oli vajadus tegelda laste muusikahuvi arendamisega. Nii loodi laste folkloorirühm Mikud-Mannid. Rühm kogus populaarsust paljudel üritustel maakonnas ja isegi piiri taga (sõpruslinnas Korsholmis).

Peale pensionile jäämist puhus Schär elu sisse vahepeal juhendaja puudumise tõttu madalseisus olevale eakate folkloorirühmale „Vokiratas”. „Vokiratas” on tema juhendamisel osa võtnud erinevatest üritustest maakonnas ja vabariigis.

Siinkohal on rõõm meenutada toredaid väljasõite Võru tantsupäevale, memme-taadi päevadele, pargikontsertidele Pärnus, Audru Andevaka üritustele, korduvaid osalemiseid Rahvusvahelisel Folkloorifestivalil „Baltica” ja palju veel.

Et Tiia on maakonnas tuntud tegija, kutsuti teda ka naabervaldas Audrusse juhendama sealset folkloorirühma

„Tarnad”. Naise asjatundlik töö naaberrühmaga on pälvitud „Tarnade” armastuse ja lugupidamise ning suure soovi ka edaspidi õpetajat endi keskel hoida.

Ja veel – on südantsoojendav näha, et Tiia oma sütitava eeskujuga on kasvatanud väärilise järelkasvu. Tütar Kaarini juhendamisel on tantsinud ja tantsivad alati Tõstamaa Keskkooli mudilased nii kodus kui ka tantsupidudel Tallinnas.

Meie kõik rõõmustame selle üle, et Tiia Schäri mitmekümne aastane töö eesti rahvakultuuri säilitamisel ja propageerimisel on pälvitud väärilise autasu.

Önnitlejad

TOIMETUS

Toimetaja Ülle Tamm tel 505 5340 Küljendaja Pille Paalam,
Internet: www.parnumaa.ee/tostamaa/tt
Saatke meile oma jutte ja fotosid aadressil leht@tostamaa.ee

Levi: Tõstamaa PMÜ kauplus, Seliste Jaani pood, Pootsi pood, Tõhela pood ja raamatukogu, Tõstamaa bensiinijaam.
Trükikoda Hansaprint
Tiraaž: 600tk

Soojendati sõprussuhteid

Toomas Mitt külalistele mõisa tutvustamas.

Juulikuus külastas Tõstamaa valda sõprusvalla – Korsholmi/Mustasaari kommuuni delegatsioon, kuhu kuulusid hiljuti ametisse asunud uus vallavanem Rurik Ahlberg, vallasekretär Solveig Söderbäck ning pikka aega sõprussuhte eestvedajaks olnud ja nüüdseks pensionile suundunud vallasekretär Brage Råfsbäck.

Korsholm asub Lääne-Soomes Botnia lahe ääres, ümbritsetes Vaasa linna.

75 protsenti elanikkonnast on rootsikeelne. Korsholmi kommuun on ühiseks sõprusvallaks Tõstamaa ja Varbla vallale. Korsholmi uued vallajuhid olid tutvumisviisil, mille käigus arutati ka edaspidiseid koostöövõimalusi sõprusvallade vahel.

Arutluse all olid Soomes El Leader programmi rakendamise saadud kogemuste ja gamine, mitmesugused koostööprojektid hariduse, kultuuri ja turismi valdkonnas.

Valdade esindajate vahel lepiti kokku, et lähiaastate täpsem koostöökava valmib septembrikuu jooksul.

Anu Peterson
abivallavanem

Autojuhtide koolitus

Uue õppegrupi esimene kogunemine toimub 8.09.2007 kell 8.00 Tõstamaa Keskkoolis. Teooriaõpe hakkabki toimuma laupäeviti algusega kell 8.

Huvitatutel palume kindlasti eelnevalt oma soovist teada anda Valev Randmäele telefonil 524 2282. Kuna keskkooli õpilaste hulgast tuleb juhilubade soovijate arv selgub alles septembri esimestel päevadel peale kooli algust, siis nn "täiskasvanute" grupi suurust ei oska täna veel öelda. See selgub samuti septembri esimese tööädala jooksul.

Täpsemat infot kursuse töökorralduse ja maksuse kohta saab samuti Valev Randmäe käest. TT

Sügiseks silmarõõmu!

Silmade kontroll ja prillide müük 26. septembril alates kella kümnest Tõstamaa seltsimajas. Registreerimine telefonil 449 6256 või 529 4440. TT

Paunverre laadale!

22. septembril toimub Palamusel Paunvere laad. Buss väljub alevi parklast kell 7. Soovijatel registree-rida end 14. septembriks vallamajas. Kohapeal tasuda koheselt ka sõiduraha 50 krooni. TT

Koolitoetustest

Tõstamaa Vallavalitsus eraldab: klassi astumise toetust (1000 krooni) lapsevanemale, kelle lapse registree-ritud elukoht on Tõstamaa vallas ja kes asub õppima Tõstamaa Keskkooli. Toetust makstakse lapsevanema avalduse alusel, mis tuleb esitada sotsiaaltöötajale.

Vähekindlustatud ja toimetulekuraskustes peredel on võimalik esitada sotsiaaltöötajale koolitoetuse avaldus, mille eraldamise otsustab vallavalitsus.

Sellest õppeaastast kaetakse riigi poolt põhikooliõpilaste töövihikute maksumus.

Vallavalitsus tasub töövihikute eest nende Tõstamaa kooli 10-12 klassi õpilaste eest, kes kes õppisid 2006/2007 õppeaastal neljale ja viitele (kooli poolt esitatud nimekirja alusel). Riigi poolt kaetakse põhikooli õpilaste koolilõuna tasu kümne krooni ulatuses.

Tõstamaa koolis on lõuna maksumus 14 krooni. Vallavalitsus tasub lisaks neli krooni ja keskkooli õpilaste eest kogu lõuna maksumuse.

Nõnda ei pea Tõstamaa kooli õpilased koolilõuna eest maksma.

Enda Väli
Sotsiaaltöötaja

DETAILPLANEERINGUD

Tõstamaa vallas Pootsi külas asuva Mereranna kinnistu detailplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise avalik väljapanek toimus 15. juunist kuni 28. juunini 2007. aastal.

Detailplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise avalik arutelu toimus 29. juunil 2007, mille tulemusena otsustati kinnistu jagada kuueks krundiks. Otsustati hinnata ülejutusrisiki ja inimõju Natura 2000 alale. Hoonestusaladel tagada looduslik niiduilmeline maastik.

Tõstamaa Vallavolikogu algatas 01.06.2007 istungil otsusega nr. 127 Tõstamaa vallas Kastna külas asuva 5,6228 ha suuruse Jaanuse maaüksuse (82602:003:0083) detailplaneeringu.

Detailplaneeringu eesmärgiks on maaüksuse kaheks jagamine, ühele maaüksusele ehitusõiguse andmine ja hoonestuse tüübi määramine ning maa sihtotstarbe muutmine. Sama vallavolikogu otsusega tunnustati kehtetuks Tõstamaa Vallavolikogu 15.09.2006 otsus nr. 69 "Jaanuse maaüksuse detailplaneeringu algatamine".

Töökorraldusest Tõstamaa tervise

Algatuseks mõned pildikesed meie igapäevast tööst.

Patsient on vastuvõtul ja arst uurib tema vaevusi. Siis heliseb telefon, esimest korda. Telefonihelin on üsna nõudlik ja sellele lihtsalt peab vastama. Järgneb mõneminutilise telefonivestlus ja helistaja murele lahenduse leidmine. Arst jätkab vastuvõtul oleva patsiendi läbivaatust, sätides kõrva kuuldetorud. Siis heliseb telefon, teist korda. Taas kordub kõik. Arst üritab taas jätkata läbivaatust, kui telefon heliseb, nüüd siis kolmandat korda. Ja taas kordub kõik: telefonipatsiendi murest arusaamine, küsitlemine, mingi lahenduse või tegevusplaani leidmine. Siis pistab keegi pea ukse vahelt sisse ja "soovib ainult rääkida", tegemata välja vastuvõtul viibijast. Arst ohkab sügavalt ja püüab jääda rahulikuks, paludes uksetagusel patsiendil veidi oodata. Patsient on muidugi pahane, ta tahtis ainult rääkida ja nüüd peab ootama. Lõpuks püüab meedik hakata tegema kokkuvõtteid vastuvõtul viibiva patsiendi tervisemuredest, määrab uuringud, raviplani. Seejuures nõuab tõsist pingutust, et ei läheks sassi telefonipatsiendid, vastuvõtul viibija ja uksetagune "rääkida soovija".

Arst kiirustab telefonikon-sultatsioonile. See on aeg igal tööpäeval kella 8.15-9.00, mis on on planeeritud selleks, et anda nõu telefoni teel, registreerida vastuvõtule soovijaid, uurida südamel olevate patsientide käekäiku, teada laborivastuseid. Kuid telefon, mis peaks helisema, vaikib järjekindlalt. Tohter saab teha veidi paberitööd, lugeda erialast kirjandust ja mõtiskleda. Kuid kahju on ajast.

Käib pingeline vastuvõtt, patsiendid tulevad ja lähevad nii nagu ajakavas on eelnevalt kokku lepitud. Kõik sujub päris hästi. Siis aga astub sisse patsient, kes kurdab halba enesetunnet või mõnda

muud vaevust, mis on kestnud nädal või kaks ja soovib kohe vastuvõtule tulla. Ooteruumis viibivad patsiendid, kes on eelnevalt registreerunud. Keeruline olukord, kannatab registreerunud patsient, uksest sisseastuja ja meediku närvikava. Lahendus on muidugi aja leidmine niiviisi vastuvõtule pöördujale, kuid selleks peab patsient ootama nii mõnedki tunnid, see aga ei meeldi kellelegi Aega oleks saanud kasutada hoopis kasulikult, kui oleks vaevunud telefoni teel selleks plaanitud ajal arutama oma tervisemuret ja kuulama võimalikke lahendusi ning tulema vastuvõtule nii nagu parasjagu vajaja: tühja või täiskõhuga, treeningdressis-tossudes, ravimid võetud või võtmata.

Käib arsti vastuvõtt, kui üks avaneb ja sisse astub valust kõver, näost hall või verdtilkuv patsient. Tegemist on erakorralise seisundiga ja meedikud asuvad kohe tegutsema nii nagu olukord nõuab. Siis saab ooteruumis keegi väga pahaseks, miks "see" võeti kohe vastu ja miks läheb nii kaua aega. Rahulikud selgitused raskest terviseseisundist, mis nõuab kohest tegutsemist ei aita kuigivõrd, patsient on väga kuri ja teeb kõvahäälsed etteheited. Meedikud püüavad jääda ikka rahulikuks, kuid kätevarin veenikanüüli panemisel või EKG lugemisel reedab mõningat erutust.

Taas arsti vastuvõtt, kui korraga on ooteruum täis kätsevatid koolilapsi. Selgub, et üks neist on veidi haiglane või viga on saanud käsi või jalg ning õpetaja soovitas tulla arstile näitama. Aega muidugi kokku lepitud pole ja ülejäänud seltskond on niisama kaasas, tahetakse näha, mida tohter nüüd teeb. Kannatavad patsiendid ooteruumis, ka vastuvõtule pöörduja ja kaaslaste koolitarkuse omandamine - on ju tundidest ära joostud.

Veidi ka retseptidest. Mäletatakse aegu, kus ühele retsep-

tilehele võis mahutada kaks või kui mahtus siis ka rohkem ravimeid. Ei mingeid isikukoode, pensionitunnistuse numbrit, puudeastet, diagnoosi koodi, ravikindlustuse olemasolu ja selle kontrollimist. Kuid nüüdsel ajal on see kõik olemas ja teeb ravimikirjutamisest omaette ettevõtmise. Kui mõni number läheb veidi valesti, siis peab liigselt rahakotti kergendama patsient või arst. Tavaliselt tuleb kuu või kaks hiljem haigekassast nõudeavaldus, summad on üsna "korralikud".

Pea igapäevane on olukord kui ooteruumi ilmub keegi, kes soovib "ainult retsepti". Sellest võib arvata, et patsient soovib ühte retsepti. Kuid ühele järgneb teine ja kolmas, siis esitatakse naabrite ja tuttavate rohuseovid. Nii umbes poole tunni pärast jõutakse ravimikirjutamisega lõpule. Kuid järgneb teine vaatus. "Hea inimesena" esinev patsientide esindaja hakkab tohtrit pinnima, et milleks üks või teine patsient seda ravimit ka võtab. Arst proovib vaikida või teha muud juttu. See ei aita. Kas see on vererõhurohi, ta võtab neid ju mitu erinevat, ega tal ju pikalt enam ei lähe. Aa, see on suhkruhaigusrohi, ma tean küll, kunagi ühele kirjutati ja ainult paar kuud elaski. Arst ei saa sellepeale midagi eriliselt kosta, on ju haiguste kohta info jagamine kolmandale isikule miski, mida keelab kutse-eetika. Kuid sedasorti "haritud ja teadlik" kodanik räägib saladuskatte all kõigile, mida ta ravireseptidelt nägi ja mis nüüd kõik juhtuma hakkab. Õnnetud on patsient ja meedikud.

Tööaja välisel ajal istub tohter kodus ja kirjutab lähenevaks konverentsiks ettekan-net. Juhuslikult heliseb maja teises otsas mobiiltelefon, lapsed tormavad rõõmsa elusega seda vastu võtma. Kui selgub, et küsitakse arsti, siis muidugi toimetatakse telefon issile, lootes nii teenida vähe-

malt kiidusõnu. Helistaja hakkab kurtma näiteks oma kaks nädalat valutanud varbast, seljast või mõnest muust vaevusest ja küsib nõu. Edasine sõltub tohtri hetketujust, kas järgneb pikeb telefonivestlus, arusaamine probleemist ja lahenduste leidmine või antakse lühike vastus - palun helistage järgmine päev kell 8.15-9.

Tõstamaa kandi rahval on vedanud, et meie keskel elavad kuldseid meedikud Eve, Ilme ja Rita. Seda kasutatakse ära nii, et nende kodud on muutunud "tervisekeskuse filiaalideks". Patsient või tema esindaja astub sealt läbi temale sobival ajal ja soovib saada lahendusi terviseprobleemidele, mis on üsna sageli ise tekitatud. Muidugi küsitakse ka rohtu, igaks juhaks vereproovi või mõnda tervisetõendit. Kuidas olukord laheneb, sõltub taas paljudest asjaoludest. Kohtumine võib piirduda haukuva koera jälkimisega või pereliikme mitte just vaimustatud teatega, et meedik on parasjagu kodunt ära. Võib kohtuda ka meedikuga, kes parasjagu tuleb aiamaalt, saunast, keldrist kraamimast või jalutuskäigult.

Kirja said pandud vaid mõned pildid meie meedikute töömailt. Meeles peab pidama, et naabervaldadest on lahkunud sealsed arstid, ning töökoormus on seetõttu oluliselt kasvanud. Oma töökorralduses oleme võtnud eesmärgiks teostada vajaminevad uuringud, analüüsid, röntgenipildid, ultraheliuuringud ja väikekirurgilised protseduurid vastuvõtu jooksul, säästes patsienti nii mitmest erinevast külastusest erinevate päevade-nädalate jooksul. Sellest on kuulnud patsiendid lähemalt ja kaugemalt ja nii võib juhtuda, et vastuvõtule soovib pöörduda patsient Lihulast, Haapsalust või Pärnust.

Kui tavapärane on, et peearsti vastuvõtt kestab neli tundi, siis on see Tõstamaal

keskuses

OLULINE INFO

■ Tõstamaa Tervisekeskuse töökorralduse aluseks on eelregistreerimine.
 ■ Eelregistreerimine toimub tööpäevadel kell 8.15-9.00, telefonil 4471940. Vastuvõtuajad on järgmised:
 ■ Esmaspäev-teisipäev-kolmapäev kell 9-15.
 ■ Neljapäev kell 8.15-9 (telefonikonsultatsioon, koduviisiidid) ja õhtune vastuvõtt kell 14-19.
 ■ Reedeti kell 9-13.
 Vastuvõtuks leiame aja esimesel võimalusel, reeglina samal päeval, veidi kauem on vaja oodata tervisetöendite jmt väljastamiseks.
 ■ Kordusretseptisoove on parim aeg edasi anda ikka hommikul telefonikonsultatsiooni ajal, kella 8.15-9. Kokkulepitud ajal ulatatakse üle ukse ümbrikusse pitsseeritud retseptid, ooteaega peaeagu polegi. Kasutame veel üht patsiendi elu hõlbustavat töövormi. Nimelt retsept postiga kaugema kandi rahvale või transpordimure korral. On üsna tavaline, et eakas ema või isa elab maal, lapsed aga linnas. Nii saadamegi retseptid linna, kust ostetakse ka ravimid, kui sõidetakse maale vanemaid vaatama. Seda võimalust ei tohiks aga kuritarvitada, kui tohtril on teada retseptisoovia

kuus tundi. Sellele lisandub aeg paberitööks, telefonikonsultatsiooniks ja tervisekeskuse "manageeringuks". Juba praegu on tuntav meedikute põud, oluline on ka kogemuste vahetus ja heade kollegiaalsete suhete hoidmine, seetõttu töötame osalise koormusega, öövalvetes Pärnu Haigla erakorralise meditsiini osakonnas. Ühesõnaga, elu ei ole just väga kerge, kuid parajalt toimekas.

Juba kaheksa aastat olemine rakendanud vastuvõtule registreerimist. See on töökor-

aktiivne eluviis ja auto olemasolu.

■ Tõeliselt erakorralise tervise seisundi, tugeva valu, verd jooksva haava jmt korral tuleb pöörduda arstiabi saamiseks kohe, tervisekeskuse tööaegadel.

■ Paar päeva tagasi väänatud jalg, nädal aega valutanud selg või kuu aega kestnud kõha ei ole erakorraline seisund.

■ Ootamatu haigestumise või vigastuse korral helistada häirekeskusesse telefonil 112 või sõita Pärnu Haigla erakorralise meditsiini osakonda.

■ Eestis töötab edukalt paar aastat perearsti info-liin, see on avatud ööpäevaselt numbril 1220. Sellelt saab head meditsiinilist nõu, vajadusel suunatakse kõne häirekeskusesse. Seda peaks enam kasutama ka Tõstamaa-Varbla patsiendid, vältides tava või mobiililõikesid ning kojusõite meie meedikutele.

Hea Tõstamaa ja Varbla kandi rahvas. Hoiame kinni nendest reeglitest, nii sujub meie koostöö märksa paremini ja leiame kiiremini lahendused tervisemuredele. Ka meedikud on siiski vaid inimesed ja vajavad aega puhkuseks ja oma elu elamiseks.

raldus, millega püüame aidata kõiki patsiente võrdsetl ja hästi. Kuid sellest on vaja ka kinni pidada. Uue muutusena võtame kasutusele automaatvastaja, mis teatab vastuvõtu ajal helistajale infot töökorraldusest, kontaktnumbritest, kuhu pöörduda erakorralise abi vajadusel ja üldküsimustes. Võimalik on jätta ka teade ja kontaktnumber, sellele püüame vastata esimesel võimalusel.

Head tervist soovides,

Madis Veskimägi

Lehte Tuisu koduaed Tõstamaal.

Tõstamaa kauneimad kodud selgunud

■ Nii nagu igal aastal, selgitas Tõstamaa heakorramis komisjon ka tänavu välja kaunimad kodud.

Sõitsime vallas ringi kaks päeva, mille jooksul käisime kõikides valla küldes ja vaatasime üle konkursile esitatud aiad. Lisaks leidsime mitu uut ja põnevat kodu.

Tuleb tõdeda, et jätkuvalt on kõik eelmiste aastate võitjad tasemel ning väärivad ikka ja jälle tunnustust.

Tänavu pidasime kaunimateks kodudeks:

■ Eramu – Lehte Tuisk (Tõstamaa alevik Kalli mnt. 15)

■ Talu – perekond Märksoo Toa talu (Kõpu küla)

■ Ettevõtte, asutus – OÜ Saarte Liinid Munalaiu sadam

■ Eripreemia – Eha ja Urmas Kosenkranius Järveotsa talu (Ermistu küla)

Lehte Tuisu elamine püüab pilke tohutult suure lilleaia ja huvitava lahendusega. Komisjoni hämmastas taimede liigirohkus – väga meeldejäävad olid võimsad inglitrompetid.

Toa talu paistab teiste omataoliste seast silma oma suure korraarmastuse, hooluse ja töökusega.

Munalaiu sadam on peale 9. jaanuari tormi saanud uue ilme, ümbrus on korras- tatud ja valminud on uus

teenindushoone.

Eripreemia pälvis sellel aastal perekond Kosenkranius Ermistust, kus peremees hobi korras roose kasvatab. Tänaeks kasvab nende aias üle 200 erineva roosisordi.

Peale nende nelja tunnustatu oli vallas veel palju ilusaid esiletõstmist väärivaid kodusid:

Tõstamaa alevikust perekond Räbus, perekond Pärna ja Enda Väli.

Lõuka külast perekond Tuulmees, perekond Jaan-soo.

Männikuste külast perekond Sutt ja Reena Kruusmann.

Kastna külast perekond Press ning perekond Ilves.

Samuti püüdis komisjoni pilku alevikus Lootuse tänava otsa paigutatud paat koos uhke lillesülemiga ja perekond Jansoni kiviktaimla.

Me nautisime väga neid kahte päeva vallas ringi sõites ning tahaksime, et vald muutuks aastast aastasse üha kaunimaks.

Konkursi võitjate autastamine toimub sügisel, millest teavitame võitjaid ja lugejaid peatselt.

Ilusat suve jätku ning rõõmu oma kodu kaunistamisel.

Komisjoni nimel,
Kerli Brandt

Tõstamaa

XI Tõstamaa vallapäevad, mis toimusid 10.-12. augustil, pakkusid osavõtjatele palju huvitavat, nii meelelahutuslikke kui ka harivaid elamusi.

Mõtlevale inimesele on iga- ti arusaadav, et kriitikal ei ole kohta vallapäevadel toimunu osas.

Kõik on korraldatud hoo- le ja armastusega. Igaühel on võimalus välja pakkuda oma üritus nii väiksemas kui suu- remas plaanis.

Õnnestumine on seega ala- ti garanteeritud. Vallapäevad on meie valla elus alati pari- mad hetked ja neist on hea rääkida.

Suured tänud toredatele inimestele, kes pakkusid neil päevil oma häid andeid: Vai-

Vallapäevad on meie valla elus alati parimad hetked ja neist on hea rääkida.

ke Hang, Liina Käär ja Tõs- tamaa Tutid, Pille Martson koos heade käsitöömeistrite- ga, Epp-Maria Kokamägi, Ma- dis Veskimägi, Maie Lähti ja lillestudio seltskond, Tõs- tamaa puhkpilliorkester ja Ma- ti Põdra, Vokiratas ja Tiia Sc- här, väikesed rahvatantsijad ja Kaarin Reinson ning And- ra Vaaks.

Aitäh korraldamisel abista-

vallarahval olid pidupäevad

jatele: Urmas Reinfeldt, Tiina Janno, Enn Martson, Hendrik Raist, Kristiina Lepik koos mõisaseltskonnaga, Kuldar Mäidu ning piletimüüjad Lea, Marge, Regina ja Mari, samuti Lõuka Turg ja hea vallavanem koos lahkete inimestega vallamajast. Kõige suurem tänu kõigile, kes vallapäevadest osa võtsid ja seda toredat traditsiooni hoiavad.

Südamest tahaks tänada neid inimesi, kes vallapäevadel töötasid ja lahke meelega kõiki vajajaid teenindasid. Ilma teie abita oleks väga kurb. Heameel on selle üle, et Tõstamaa laululaval on nüüd lõkketule tegemine võimalik ilma, et tuli kahjustaks suuri põlispuid, mis seal meie rõõmuks kasvavad. Koos tegutsedes sünnivad õiged ja head asjad.

Jääb ainult soovida, et järgmisel aastal, kui tähistame XII vallapäevi, oleme armsad tõstamaalased kogu vallast, veel julgemad oma üritusi ja

tegemisi välja pakkuma. Rannarahvale omane avatus ja lahke meel peab paistma kaugele.

Ja väga hea meel on, et inimesed üle Eestimaa ja kaugemalgi meist ja meie vallast head mõtlevad.

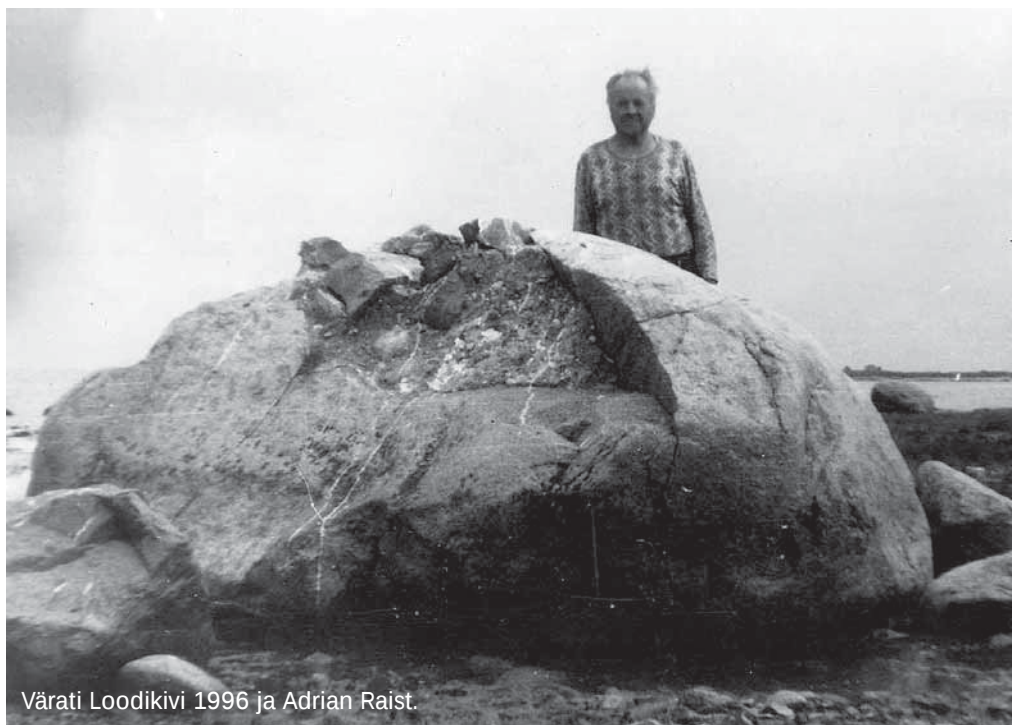
Kõigile parimat soovides
vallapäevade köögitüdrukud
Karin ja Õnnela

Vana pilt jutustab

Tõstamaa rannikumaastike üheks iseloomustavaks jooneks on rändrahnude rohkus (eriti mere- rannal). Siinne põllumees on kivistamisega näinud ränka vaeva. Maaparandusobjektidel oli kivistamisega lausa rida- damisi (enamasti neist on ära veetud). Aga needsamad tüütud kivid, eriti kunagised kiviaiad, mis nüüdseks peaaegu kadunud, on siinse maastiku- pildi ilmestajad. Eks meil en- dilgi ole igalühel oma tuttav kivi, kus sai peitust mängida, liugu lasta. Vahest vanaski eas veel viivad jalad omataht- si sind tuttava kivi juurde! Suured kivid on enamuses seotud rahvapärimestega.

Eesti tuntuim rändkivi- deuri ja kaitsja Herbert Viiding (1929–1988) kirjutab: "Kivid, põlvkondade saatjad, jutustavad meile esivanemate raskest elust ja tööst, meenu- tavad meie endigi kunagisi rännuradu. Kividest õhkub kodusoojust ja sünnimaa hõn- gu, sest kivistus on meie põhjamaise loodismaastiku üks tüüpilisemaid palgejooni. Arvame, et kivi on igavene, kuid tegelikult see nii ei ole. Heitlikud ajad on neid lõhku- nud ja hävitanud ka siitsa- mast, meie ümbrusest."

Värati Loodikivi 1996 ja Adrian Raist.

Siinjuures vaadata olev vana pilt jutustab Väratinina tipus kord vees kord kuival asuva kunagise meremärgi "Loodikivi" loo. Pilt on pärit aastast 1935. Autoriks tuntud kivide pildistaja Väandra mees Jüri Ehrenpreis (1868–1940). Tema pildistas ja kirjeldas üle Eesti suuri rändrahne (kokku kaugelt üle saja). Tema küm-

neid aastaid kestnud jalgrat- taretkedel on ta siinkandis jõudnud veel Manija Koka ki- vi ja Vaiste (Tedremaa) ohvri- kivi (arstikivi, imekivi) pildis- tama.

Värati Loodikivi olnud va- rem 14 jalga kõrge. 1927.aas- tal lasknud Kivi Jüriks kutsu- tud mees selle püssirohuga puruks. Kivist jäänud järele umbes pool. Kivilõhkuja ol- nud selle teo eest kolm kuud vangis. Siis tehtud kivi uues- ti kunstlikult kõrgemaks, va- latud kruusast ja tsemendise- gust jätk peale, värvitud val- geki ja kivist saanud endiselt meremärk. 1996. aastal viis mind läbi Värati kivistagasti- ku Loodikivi juurde teadja- mees Adrian Raist (1915– 2003). Selleks ajaks oli kivi "juurdeehitus" täielikult pu- runenud (peale sõda olnud terve) ja kivi pealispind kildu- deks purunenud. Kivi kõrgus 1,3 m ja ümbermõõt 9 m.

Taime-, looma- ja seenerii- gist kirjutatakse palju, nad on värvikirevad, häälitsevad, va- hetavad elupaiku, on pidevad muutumises, uuenumises jne. Kogu maailmas ja ka meil kantakse eluslooduse harul- dused Punasesse raamatusse. Geoloogilised vaatamisvää- rused ei ole nii atraktiivsed

ja neist kirjutatakse vähem. Kuid nemadki vajavad hoid- mist. Selleks peetakse meil Ürglooduse raamatut (EÜR), kuhu kantakse eluta loodu- se haruldased objektid (tähe- lepanuväärsed rändrahnud, paljandid, allikad jm.), et neid hoida tulevastele põlvetele. Nüüdseks on Eesti ürgloodu- se objektide esialgne uurimi- ne ja kirjeldamine lõpetatud maakondade-valdade kaupa. Kirjeldatud on enam kui 2500 loodusemälestist, neist kõige rohkem rändrahne (koos kivi- külvidega kokku 1600). Ürg- looduse raamat on register, mitte looduskaitse alla võt- mise dokument. Sellesse kir- japandu põhjal otsustatakse, kas objekt vajab kaitse alla võtmist. Ürglooduse raamat on käsikirjaline ja selle esialg- se variandi koostamiseks ku- lus kümneid aastaid. Nii puna- ne raamat kui ka ürglooduse raamat ei saa kunagi valmis, sest nendesse kantud objekti- de olukord muutub pidevalt.

Ürglooduse raamatusse on Tõstamaa vallast kantud 29 rändrahnu. Nende hulgas äsjalõppenud vallapäevade bussisõidul külastatud "Kol- me valla piirikivi". Kivi asub metsalaanes Pedaka- Metskü- la-Suuremetsa suunas, on ras-

Värati Loodikivi 1935.aastal.

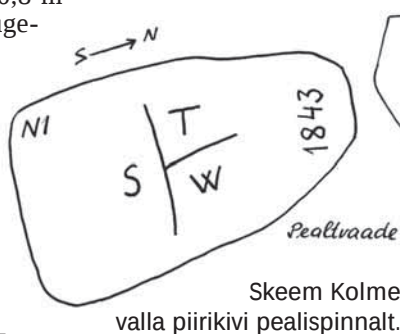
Tõstamaa valla suurima ümbermõõduga rändrahn, Kiraste Hallikivi Tõhelas.

Kiviaed on nauditav ka lumega (jupike kiviaeda Alu-Mürri seljakul).

kesti leitav, on vaid 0,8 m kõrgune, ei paista kaugele ning on peitunud võssa (ümbrus vajaks veidi harimist). Rahnu pikkus 3,5 m laius 2 m ja ümbermõõt veidi alla 12 m. Kivi pealispinnale on sügavalt sisse raiutud kolme valla: Seliste (S), Võlla (W) ja Tõstamaa (T) esitähed ja neid ühendavad suunad maastikul, aastaarvuga 1843. Rahvajutt lisab, et mõisa ajal toodud see kivi viie või seitsme paari härgadega kohale. Rahn on ajaloolise ja kultuuriloolise tähtsusega.

Märgime siinjuures mõningaid ümbruskonna suuremaid: Manija Kokakivi ümbermõõt 15,1 m, kõrgus 3,4 m (on ka looduskaitse all), Kastna Kati Suurkivi, ümbermõõt 16,2 m, kõrgus 2,7 m,

Peraküla Olevikivi ümbermõõt 16 m, kõrgus 2,1 m, Meeluka Sepamaa kivi ümbermõõt 15,2 m, kõrgus 1,7 m.

Tõstamaa valla kõige suurem kivi asub Tõhelas Kiraste külas (end. Leelaste külas). Kivi juurde pääseb, kui Tõstamaa-Kalli maanteelt Koeri suunas viivalt teelt ca 300 m enne Paadrema jõe Kanamardi silda keerata metsateele,

mis lõuna suunas viib Hallikivi talu varemeteni. Varemetest

sadakond meetrit lääne pool, Paadrema jõe paremkaldast 10 m kaugusel, see kivi asubki.

Teejuhatust kivi saab veel Tohuri Andrese talust. Kivi ümbermõõt on 18,5 m, pikkus 5,5 m, laius 4,4 m, kõrgus 2,2 m. Kivi kutsutakse Hallikivi, Jõe Juhani Suurkivi, Kiraste Hallikivi. Selle rahnu järgi võeti talu nimeks Hallikivi. Paadrema jõe on korduvalt süvendatud. Pinnas kivi ümbruses on kivi järjest madalamaks teinud.

Pinnavormidest on Tõstamaa valla EÜR-s Alu-Mürri seljak, Tõstamaa lited ja Lindi soo.

Vaike Hang

■ 31. juuli öösel kella kolme paiku kutsuti päästjad Tõlli külla. Teatati, et toas on tunda suitsulõhna. Päästjate kohale jõudes selgus, et vastu ahju olnud madrats oli suitsema läinud. Oht kõrvaldati. Õnneliku õnnetuse valguses tasuki mees pidada tuleohutuse esmaseid reegleid ja ahju lähedusse süttivaid esmeid mitte asetada. Kuigi esmapilgul võib tunduda, et ohtu ei ole, võib tulekahju alguse saada ka piisiasjast. Ka siin kehtib vana sõna, et parem karta kui kahetseda. Samuti peaks igas kodus olema paigaldatud suitsuandur, mis juba varakult tuleõnnetusest teada annab ja võimaldab päästa nii teie elu kui vara.

■ 21. juuli õhtul tuli väljakutse Kõpu külla, kus põles metsaalune pinnas 20x10 meetri suurusel alal. Tõstamaa tugikomando päästjad kustutasid põlengu.

■ 31. juuli hommikul oli tugev tuul Võidukülas suure puu maha mürdnud, mis sulges sõidutee terves ulatuses. Päästjad eemaldasid liiklust takistanud puu teelt.

■ 11. augustil oli Värati külas süttinud väiksel pinnal kulu, mis veerand tunniga kustutatud sai.

TÕSTAMAA JALGPALLITURNIIR 2007

www.zone.ee/tostamaajalgpall

**1. septembril
Tõstamaa Staadionil
algusega kell 10**

(alagruppide loosimine 9:45)

Meeste turniir

(meeskonnas 8, väljakul 5+1 mängijat)

**Tule osalema ja
kaasa elama!**

Informatsioon ja eelregistreerimine Jaan.Rea@hot.ee
tel 504 3074

Kohustuslik eelregistreerimine

Tõstamaa valla meeskonnad (01.08-26.08 osavõtumaks 300 krooni)

Välismeskonnad (13.08-26.08 osavõtumaks 600 krooni)

NB! Võistkondade arv on piiratud!

Lapsed õppisid Manilaiul pillimängu

Muusik Olavi Kõrre korraldas Manilaiul Riida turismitalus pillilaagri, mille nii õpetajad kui õpilased hindasid mõnusaks ja lahedaks.

“Meil on olnud väga vahva laager,” oli korraldaja Olavi Kõrre rahul oma esimese pillilaagriga Manilaiul.

Viie päeva jooksul said kaksteist laagrilist õppida erinevaid pille - väike kannel, viiulit, mandoliini, kitarr, löötspile ning õppida mitmeid tantse.

Laagri kohta ütles vaid häid sõnu ka löötspilliõpetaja Raido Koppel, kelle hinnangul hakkas laager, olgugi et esimene, kohe toimima. “Niipea, kui inimesed tulid kohale, hakkas kõik kohe tööle ja see oli hästi vahva,” rääkis ta.

Kuigi laagris oli erineva pillimängutasemega lapsi: oli neid, kes polnud varem pilli käes olnud, kui neid, kes aastaid muusikakoolis käinud, ei seganud see õpet.

“Sellises vabas õhkkonnas

ja koos mängus saab kõike ühildada, ei ole tähtis vanus ega oskused, peamine on tahtmine,” leidis Koppel. Viie päevaga on muidugi võimalu ühtegi pilli mängimist selgeks õppida, kuid Koppeli hinnangul on olulisem pillimängu huvi tekitamine ja suhtumise kujundamine.

Lisaks Kõrrele ja Koppeli olid õpetajaks Astrid Böning, Jaanus Põlder ansamblist Untsakad ja Ott Kaasik Kihnu Poistest.

Ainuke tõrge oli, et nurjus

plaan sõita päevaks Kihnu, et õppida seal mõned kihnu lood ja tantsida tantsud. Sõit jäi ära, sest just sellel päeval juhtus laev Amaliega äpardus: kalurite nakkevõrgud takerdusid laevakruvi ümber.

Pillilaager lõppes konkursiga, kus selgitati välja parim laagriline, kes sai auhinna-ks naturaalkitarr. Konkursi tingimuseks oli luua parim laul või pillilugu Manilaiu kohta. Konkursi võitis Juulius Koppel.

Noored pillimängijad and-

sid lõpetuseks ka Manilaiu inimestele kontserdi, kus, tõsi küll, oli peale Riida pererahva kohalikest vaid üks kuulaja. Kuid kontserdist said osa parasjagu saarel viibinud riigikogu keskkonnakomisjoni liikmed ja sakslastest saarekülalised.

Kõrre ütles, et veel enne lõpupidu pandi paika, mismoodi võiks järgmine laager välja näha ja mida võiks seal teha. Nii et pillilaager Manilaiul toimub ka järgmisel suvel.

Anu Saare

Ihust ja hingest sellel suvel...

▣ Lugesin hiljaaegu Delfi.ee naistelehelt artiklit, kus keegi kirjutas pika artikli sellest, kuidas ta pakse vihkab. Talle ei meeldinud see, kuidas paksud söövad ja siis dieete peavad ning oma ihuvigasid parema iseloomu taha peidavad.

Peale artikli lugemist hakkasin tõsiselt mõtlema, et huvitav, mis siis juhtuks, kui ma ise ühel hommikul üles ärkaksin ja kogu mu üleliigne kehakaal kadunud oleks? Kas ma oleksin siis parem inimene? Kas kõik tõstamaalased ja pärnakad ja üldse kogu eesti elanikkond hakkaks mind armastama? Tõenäoliselt mitte. Kellele ei meeldi ma praegu, sellele ei hakka ma tõenäoliselt ka tulevikus meeldima. Pealegi, ma olen täiesti kindel, et minu aeg-ajalt kärtsakat-pirtsakat iseloomu ei paranda

enam ei ussi- ega püssirohi. Seega, kes on juba oma loomult paras pirtspekk, on seda nii paksu kui saledana ja ajada udujuttu sellest, et ülekaalulised oma kere hea iseloomu taha peidavad, on minu arust küll täielik arulagedus. Kuigi jah, ega ma seda nüüd enda peal tõestama ei viitsi hakata, sest grillimishooaeg alles kestab...

Teine teema, mille üle alles mõni aeg tagasi oma heade sõpradega aru pidasin, oli kirjandus. Nimelt tekkis arutelu selle üle, et alati kui kohtume uute inimestega ja jutt läheb sellele, mida keegi loeb või viimati luges, tuuakse välja tohutult filosoofilisi traktaate, poliitikute ja teiste tähtsate tegelaste elulugusid.

Mitte keegi ei tunnista, et ta loeks Nora Robertsit, Karen

Robardsit, Jackie Collinsit või muid selliseid paksust armastusest ning kirest jahuvaid romaanikesi. Nii ma ise, kui mu hea sõbranna armastame ikka aegajalt oma vabu momente sisustada just selliste teostega, et elada kaasa ülainaiselike kangelanade seiklustele, kus ülimehelikud, karmid isased neid päästavad ja seejärel jõuliselt „maha murravad“.

See selleks. Pidasime sõbrannaga selliste „seebikate“ (seebi-romaanide) üle aru, kui siis meie meessoost kaaslane uurima hakkas, et miks selliseid raamatuid ikkagi seepideks kutsutakse? Ega ei osanudki kohe midagi muud tarka talle vastata, kui et neis raamatutes vahutatakse liiga palju ja detailselt kangelanade/kangelaste tunnetest ja armastusest. Seepeale sõb-

ranna peigmees natuke mõtles ja kostis lõpuks, et tema küll aru ei saa, miks seebi lugemist siis halvustatakse ja maha salatakse? Kui seepi kasutatakse ihu harimiseks väljaspoolt ja selle vahutamist suisa eeldatakse, siis miks ei peeta lugu sellistest vahutatavatest seebi-romaanidest, mis teoreetiliselt peaks ju inimese ihu seestpoolt (ehk siis hinge ja vaimu) harima?!

Sellega meie diskussioon lõppes ning me jõudsime lahenduseni, et seebikaid siis ikkagi peab lugema, et hoida oma hing ja vaim puhas!

Kõigile käesoleva jutukese lugejatele soovin aga, et te oleks need kes te olete ikka edasi, sest kunagi ei tea, kas enese muutmine ikka soovitud kasu tulevikus toob.

Liina Käär

SPORT

Vallapäevade rannavolleturniiril Ermistus võistlesid: Kristiina Lepik – Janek Jaansoo, Kätlin Jürgens – Aro Kütt, Grete Adler – Toomas Rõhu, Karoliine Kask – Meelis Madisson, Lagle Adler – Kuldar Miidu.

Valgerannas toimusid rannamängud

□ Pärnumaa mereäärsete valdade arvult 15. rannamängud peeti sel aastal Audru valla korraldusel 14.-15. juulil Valgerannas.

Tõstamaa vald oli edukam meeste võrkpallis ja kõieveos, kus saavutati teine koht.

Võrkpalli mängisid Janek Jaansoo, Valvo Volgerad, Ago Adler, Valeri Buravkov ja Toomas Rõhu ning köit tõmbasid Üllar Marus, Rainer Rand, Valvo Volgerad, Urmas Reinfeldt, Toomas Rõhu ja kapten Jaak Jaansoo. Komanda koha saavutasid mälumängurid Karin Randmäe, Kerli Brandt, Enn Martson ja Janek Jaansoo.

Kergejõustikus saavutas individuaalselt Merlin Mitt esikoha naiste hoota kauguses ja teise koha 60 m jooksus.

Tõstamaa taidlus saavutas 4. koha

Naiste 1000 m jooksus saavutas Leenu Aava esikoha ja Toivo Marus oli meeste hulgas kolmas.

Üldarvestuses tuli Tõstamaa vallal sel aastal leppida 5. kohaga.

Sportiklubi

25. augustil
kell 21 esineb
Tõhela rahvamajas
**TAMSI
TÜDRUKUTE
ESTRAADI-
GRUPP.**
Tantsuks mängib
MERVE DUO.
Pilet 40 kr.
Avatud on baar.

ÕDUS ÕHTUPOOLIK HINGELE

TÕSTAMAA
RAAMATUKOGUS
reedel,
31. augustil
kell 19

Tule ja naudi...
muusikat
luulet
maali...
seda kõike koos
Henri Laksiga.

Kindlasti on
vajalik eel-
registreerimine, kuna
raamatukogus on
kohtade arv piiratud.

Registreerimine
telefonil
5691 7432;
449 6184;
e-posti teel:
aip@tostamaa.ee või
raamatukogus.

TÕSTAMAA KESKKOOL ANNAB TEADA!

**2007/2008
õppeaasta algab
laupäeval,
1. septembril
kell 9 avaaktusega.**

**Järgneb
klassijuhatajatund.**

Augustikuu juubilarid

LIDIA PINN 90

Tõstamaa alevik

JÜRI MERIMAA 86

Manija küla

NAIMA RIIS 82

Tõlli küla

MAIMO VALK 82

Tõstamaa alevik

SALME KALLAS 80

Värati küla

MAIMU ROHTLA 80

Pootsi küla

JAKOB SUTT 80

Tõstamaa alevik

INGRID TAAL 78

Kastna küla

UUDU KIIRATS 77

Tõstamaa alevik

EFELINE LIIV 76

Tõstamaa alevik

LIIVI PULK 75

Tõstamaa alevik

EIMAR RAND 75

Tõhela küla

MARIA PÕLTSAM 74

Kastna küla

MÄRT JANSON 71

Tõstamaa alevik

AIMA NURM 70

Tõstamaa alevik

VELLI RIIS 65

Ranniku küla

IDA VESTMAA 60

Tõlli küla

ÕIE RAIST 60

Tõstamaa alevik

ARNO JANSEN 55

Pootsi küla

UNO JANSEN 55

Pootsi küla

MARIKA SOMELAR 55

Tõstamaa alevik

LINDA LÕÕBAS

1.09.1921 – 13.07.2007

PEETER MÄNNAMÄE

4.06.1957 – 28.07.2007

Annika Tederil ja
Uno Hakkil
sündis 9. augustil
poeg Keivin!